

Høyres sentralstyre

31. oktober 1990

Statsminister Jan P. Syse

I valget mellom en Høyre-regjering og en Arbeiderparti-regjering har Senterpartiet valgt Arbeiderpartiet. Det var et reelt valg. Vi sto der med den rene mulighet.

Senterpartiet begrunner denne helomvendingen med sin motstand mot en omfattende EØS-avtale. Den forklaringen holder ikke. For også en Arbeiderparti-regjering skal forhandle om å oppnå en EØS-avtale for Norge, akkurat som samarbeidsregjeringen gjorde, og akkurat som en Høyre-regjering ville ha gjort. Derfor innebærer Sp's valg at partiet er gått over til å støtte den annen side i norsk politikk. Partiet er ikke lenger del av noe borgerlig flertall, men står bakom en Arbeiderparti-regjering. Senterpartiet har gått samme vei som Venstre gikk i 1985.

Senterpartiets overgang til Arbeiderpartiet er det faktum vi må innrette oss etter nå, og så langt vi kan se fremover. Vi er takknemlige for at Kristelig Folkeparti ga oss den støtte som Senterpartiet ikke var villig til å gi. Det er ikke første gang at de to mellompartiene skiller lag. Men aldri så klart som nå.

Men vi vet også at arbeidet med å gjenreise et flertall for borgerlig politikk; det blir først og fremst en oppgave for Høyre. Vi skal be om tilslutning til Høyres ideer, og vi skal og må samle så bred

tilslutning til dem at vi dreier norsk politikk tilbake på borgerlig side. Det er en stor oppgave. Men det bør også være en realistisk oppgave. Men vi kan bare gjenreise tilliten og begeistringene ved hjelp av riktige løsninger, klar tale og sterkt samhold.

Dette er de tre forutsetningene for å gjenvinne borgerlig makt. Høyre har dem, og som partiets leder regner jeg med dem.

Mange spør i disse dager: Hvor går Høyre? De vil vite hvor de har oss. Og de får svar. Noen spør også: Hvem går i Høyre? Det er spurt om partiformannen vil gå av? La meg svare her og nå: Jeg ble valgt av et enstemmig landsmøte i år. (Jeg ble for øvrig foreslått av en enstemmig valgkomite med Tromsøs ordfører som formann.) Jeg kommer til å stå på for å gjenreise Høyres slagkraft.

Jeg er ikke kandidat til noe annet verv i partiorganisasjon eller stortingsgruppe, men dette har jeg påtatt meg, og den forpliktelsen står jeg ved.

Om snaut ett år er det vår oppgave å gjøre et bedre kommunevalg enn i 1987. Visst er det vanskelig akkurat nå. Men vi skal huske at 3 uker før valget i fjor viste meningsmålingene 17%. Og et større FrP enn Høyre. Og om snaue tre år er det vår oppgave å gjøre et langt bedre stortingsvalg enn i 1989. Vi trenger da et valgresultat som gir sikkert grunnlag for en Høyre-regjering.

Førstkommende uke vil jeg innkalle AU, gruppestyret og Høyres avgående statsråder for å drøfte strategien fremover. Det er viktig at vi nå samler alle våre beste krefter i løpet fremover.

Noen forteller oss at fra nå av har Arbeiderpartiet fått regjeringsmonopol i Norge. De som gjør det har liten fantasi og kort hukommelse. Høyre + Kristelig Folkeparti + Fremskrittspartiet har hatt samlet flertall i meningsmålinger så sent som i fjor. Akkurat som vi på 80-tallet fikk borgerlig flertall uten Venstre, så skal vi på 90-tallet ha borgerlig flertall uten Senterpartiet. Det er opp til oss selv og vår egen innsats.

Vi kan se tilbake på vår regjeringsinnsats med stolthet. Sammenlign bare med Sveriges situasjon idag! Det er vi som har hatt den budsjett disiplinen og besluttosomheten som trengtes. Derfor vil Gro Harlem Brundtland finne norsk økonomi i langt bedre skikk nå enn da hun selv gikk av i fjor høst. Resultatene av vår innsats er der nå, i form av lav prisstigning, synkende rentenivå, fast kronekurs, økende investeringer og fallende arbeidsløshet. Det var vår Regjering som vedtok å knytte Norge til EFs valutasystem. En slik vidtrekkende beslutning kunne bare treffes av en Regjering som hadde orden på økonomien og vilje til å ivareta Norges interesser internasjonalt.

I løpet av dette året har vi løst saker og trukket opp ny politikk på en rekke felter som kritikerne aldri hadde regnet med. Vi dempet veksten i utgifterne. Vi senket skattene. Vi fikk bredt flertall for en skattepolitikk der ingen skal møte en høyere marginalsatt enn 50 prosent. (Nå får vi se om Arbeiderpartiet - og støttepartiet Senterpartiet - står fast på skatteforliket!)

Vi løste den gjenstridige TV2-saken.

Vi ga Jernverket en ny start som privatkonsern. Vi solgte nær halvparten av Raufoss. Vi har fjernet restene av banksosialiseringen.

Vi fikk til et norsk/finsk samarbeid med Sovjetunionen for å bekjempe miljø-ødeleggelsene fra Kola. Dette er i dobbelt forstand grensesprengende i internasjonal miljøpolitikk.

Vi våget å innføre miljøavgifter her hjemme, ikke bare å snakke om dem. Vi har hevet kravene til lærerkompetanse og arbeidsinnsats i skolen. Vi skar ned på subsidiene til næringslivet. Vi tilpasset forsvarret uten å glemme at Norge måtte bevare evnen til å håndtere nye trusler. (Vil våre etterfølgere huske det?) Vi har omorganisert kraftforsyningen fra et monopol til et marked. Vi ryddet opp i mengden av reguleringer og restriksjoner som har hemmet utviklingen av en effektiv fiskerinæring.

Vi har forbedret tilbudet til syke og eldre og slipper private sykhuse til. Vi var i ferd med å fjerne soningskøene i fengslene. Kampen mot kriminalitet ble forsterket. Vi tok et kraftigere løft for barnefamilieene enn noensinne. Hvordan går det nå?

Regjeringsansvaret gjorde det mulig for oss å nå langt, bare i løpet av dette første året. Med fortsatt regjeringsansvar skulle vi nådd lenger. Hvis Senterpartiet ikke hadde hindret oss.

Regjeringen falt altså på et sentralt spørsmål i EFTA/EF-forhandlingene, nemlig konsesjonslovene. Det ble de siste dagene tindrende klart at Senterpartiet ikke var villig til å endre det aller minste på de diskriminerende bestemmelsene i Industrikonsesjonsloven og Finansinstitusjonsloven. Samtidig forsøker partiets representanter å gi inntrykk av at årsakene til bruddet var mer omfattende; at vi står overfor en helt ny forhandlingssituasjon; at den EØS-avtalen som nå avtegner seg ligger altfor tett opp til medlemskap og at det er Høyre som ikke lenger står på Lysebu-erklæringen.

Ingenting av dette stemmer. Forhandlingene har riktignok beveget seg med rykk og napp. Men det finnes ikke et eneste nytt element i forhandlingsbildet som ikke lå der da Stortinget debatterte EØS-forhandlingene i juni - med Senterpartiets tilslutning. EF har fulgt en stø og forutsigbar kurs. Det samme har EFTA.

Det finnes heller ikke noe nytt når det gjelder avtalens omfang. Vi har hele tiden ønsket en mest mulig omfattende EØS-avtale. Det har vært Regjeringens politikk og det har vært Stortingsflertallets politikk. Vi har i EFTA stått sammen om et høyt ambisjonsnivå, hvor selve kjernepunktet har vært en størst mulig iverksettelse av de fire friheter. Slik var det for et år siden. Og slik er det i dag.

Hele Regjeringen la til grunn at vår politikk skulle være å søke bred oppslutning i Stortinget. Vi skulle bidra til at EFTA kunne tale med én stemme. Det som skjedde i drøftelsen av konsesjonslovene var at Senterpartiet ikke lenger var villig til å føre en kurs basert på disse sentrale prinsippene.

I dag er vi ikke bundet av hensynet til samarbeidspartiene. Men det betyr ikke at Høyre kan hoppe bukk over EØS-fasen. Selvsagt ønsker vi EF-medlemskap. Høyre har alltid ment at det kun er medlemskap som fullt ut kan ivareta norske interesser.

Derfor er det viktig at vi holder tempoet oppe i EØS-forhandlingene. Senterpartiets kurs ville ha satt både fremdriften i forhandlingene og EØS-avtalen som sådan i alvorlig fare.

Men samtidig må vi ikke lukke øynene for hva som skjer i Europa for øvrig.

For noen måneder siden het det - også fra fremtredende Senterparti-politikere - at det var utenkelig at de nye øst-europeiske demokratiene ville ønske EF-medlemskap. Hvorfor skulle de gå fra 40 års underkastelse under Moskva til en "ny underkastelse under Brussel"? Men i dag står flere av disse landene og banker på EFs dør. De vet at de må ta seg tid. Men deres holdning er klar: De sier at i 40 år har ingen brydd seg om deres mening. De har ikke kunnet spille noen selvstendig rolle i europeisk politikk. Nå ønsker de å delta i utformingen av det fremtidige Europa.

I 1980-årene opplevet vi at tyngdepunktet i europeisk politikk ble skjøvet sydover. I 1990-årene vil det bli skjøvet i østlig retning.

Denne utviklingen stiller de nordiske land overfor en viktig utfordring: Vi risikerer at den nordiske stemme i europeisk politikk blir svakere. Det er opp til oss å motvirke en slik utvikling og sørge for at Norden spiller en rolle - og ivaretar sine interesser - når vi nærmer oss utgangen av dette århundret.

Da kan ikke de nordiske land gå hver sin vei i forholdet til resten av Europa. En sterkere nordisk stemme får vi bare dersom vi går sammen i vår Europa-politikk.

Det er nettopp dette vi gjør i dag. Vi er fire nordiske land som i fellesskap forhandler en EØS-avtale, riktignok sammen med Østerrike og Sveits.

I månedene som kommer må vi også avslutte EØS-forhandlingene i fellesskap. Det er avgjørende for viktige nasjonale interesser - uansett hva vi mener om medlemskap.

Det er min oppfatning at vi samtidig må forberede oss på neste etappe. Også det bør vi gjøre i fellesskap. Sammen vil vi ha større tyngde - også i medlemskapsforhandlinger. Jeg har for mange måneder siden innledet kontakt med Sveriges statsminister for å drøfte Nordens fremtid i Europa. Den svenske regjeringens ønske om en "intensjonserklæring" om medlemskap og utenriksminister Sten Andersons nylig ønske om samtaler mellom Norge, Sverige og Finland om medlemskap i EF, viser at ting nå kan skje raskt. Da må vi være med. Og når vi så har sluttet oss til Danmark vil Norden endelig kunne innta sin rettmessige plass i utformingen av europeisk politikk.